

بهینه‌سازی چند هدفی نیروگاه زمین گرمایی با مبادله کن گرمایی هم‌محور

دانشیار، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده مهندسی مکانیک و انرژی
دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده مهندسی مکانیک و انرژی

محمد عامری*
حمید مختاری

چکیده

در این مقاله بهینه‌سازی مبادله کن گرمایی یک نیروگاه زمین گرمایی بر مبنای الگوریتم ژنتیک مطالعه گردید. ابتدا به صورت تک هدفی با توابع هدف افت فشار بر واحد طول و راندمان گرمایی نیروگاه نسبت قطر داخلی به خارجی بهینه محاسبه شد. سپس با دو تابع هدف راندمان گرمایی و هزینه اجزاء نیروگاه زمین گرمایی بهینه‌سازی چند هدفی صورت پذیرفت. در این بررسی هزینه‌های لوله گذاری و محاسبه عمق چاه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از بهینه‌سازی تک هدفی منجر به نسبت بهینه برابر با 0.675 برای کمترین افت فشار و نسبت بهینه برابر با 0.353 برای بیشترین راندمان گرمایی گردید. در بهینه‌سازی دو هدفی پارامترهای بهینه برای افزایش راندمان و کاهش قیمت شناسایی شد.

واژه‌های کلیدی: زمین گرمایی، بهینه‌سازی، مبدل هم‌محور، الگوریتم ژنتیک.

Multi-objective Optimization of Geothermal Plant with Co-axial Heat Exchanger

M. Ameri Associate Professor, Shahid Beheshti University, Mechanical & Energy Engineering Department

H. Mokhtari M.Sc. Student, Shahid Beheshti University, Mechanical & Energy Engineering Department

Abstract

In this paper, optimization of heat exchangers of a geothermal power plant, based on genetic algorithm, has been studied. At first, the optimized inner to outer diameter ratio is calculated based on one-objective optimization function, for the pressure drop per unit length as well as the power plant thermal efficiency. Then, the multi-objective optimization is performed based on the geothermal power plant thermal efficiency and the cost of the geothermal components cost as two-objective functions. In this study, the cost of geothermal well piping installation and well depth estimation are considered. One-objective optimization results lead to optimized inner to outer diameter ratio of 0.675 and 0.353 for the least pressure drop and the maximum thermal efficiency respectively. The two-objective optimization parameters were identified in order to increase efficiency and reduce costs.

Keywords: Geothermal, Optimization, Co-axial Exchanger, Genetic Algorithm.

در شکل ۱ است. افت فشار بر واحد طول از رابطه زیر محاسبه خواهد شد:

$$\left(\frac{\Delta P}{L}\right)_o = f_o \frac{1}{D_{h,o}} 2\rho_o V_o^2 \quad (1)$$

r به صورت زیر تعریف می‌گردد:

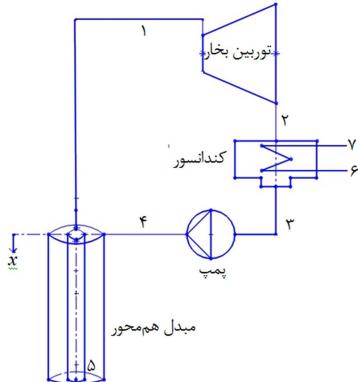
$$r = D_i / D_o \quad (2)$$

که در حالت طراحی r برابر 0.7272 می‌باشد و سرعت آب برابر 2 متر بر ثانیه است. معادله انرژی، قانون اول ترمودینامیک برای سیال آب است. کار در این خط لوله صفر و گرمایی که وارد لوله‌ها شده باعث تغییر آنتالپی آب می‌شود آهنگ انتقال گرما از سنگ به آب در لوله بیرونی برابر است با [۹]:

$$\dot{Q}_{4,5} = 2\pi r_o h_o (T_w(x) - T_4) \Delta x \quad (3)$$

دمای سنگ در هر ارتفاعی برابر T_w می‌باشد [۹]:

$$T_w(x) = \frac{T_w - T_0}{H} x + T_0 \quad (4)$$

شکل ۱ - طرحواره‌ای از چرخه زمین گرمایی طراحی شده

H برابر 3 کیلومتر و حداکثر دما در این عمق (T_w) برابر 410 K و دمای روی سطح زمین (T_0) برابر 310 K می‌باشد [۹]. h . ضرب انتقال گرمایی جابه‌جاشی که از رابطه کولبرن و با توجه به محاسبه‌ی f ، می‌توان نوشت:

$$St \cdot Pr^{2/3} = \frac{f}{2} \quad (5)$$

با توجه به قانون اول ترمودینامیک با طول dx و تعریف $\Delta T = T_{steam,i} - T_{water,o}$ به صورت مقابل $\Delta T = T_{steam,i} - T_{water,o}$ دمای بخار در لوله داخلی و $T_{water,o}$ دمای آب در لوله خارجی، می‌توان نوشت [۹]:

$$m \cdot Cp_i \cdot dT = h_i (2\pi r_i dx) \Delta T \quad (6)$$

که ΔT به صورت زیر محاسبه خواهد شد:

$$\Delta T = \left(\frac{dT}{dx} \right) \frac{m \cdot Cp_i}{2\pi h_i r_i} \quad (7)$$

۱- مقدمه

مارکو استولفی و همکاران نیروگاه چرخه رانکین دو مداره برای بهره برداری از منابع زمین گرمایی در دمای متوسط را بررسی کردند [۱]. دینسر و همکارش تجزیه و تحلیل ترمودینامیکی و اقتصادی یک چرخه نوع زمین گرمایی در ترکیه پرداختند که با استفاده از مقاومات افزایشی اگرری و انرژی به طراحی یک مبدل بخار برای سیالات ارگانیک پرداختند [۲]. مقادیر انرژی و راندمان اکسرژی محاسبه شده در حالت بهینه 16.37% و 48.8% همچنین پارامترهای آهنگ جریان جرمی سیال آلی، آب خنک کننده و آب زمین گرمایی محاسبه شد و در نهایت قدرت خالص 5 مگاوات محاسبه شد. یاری یک مطالعه مقایسه‌ای از مقاومات مختلف نیروگاه زمین گرمایی را بر اساس تجزیه و تحلیل اکسرژی برای منابع زمین گرمایی در دمای بالا ارائه داد [۳]. ماغین لی و همکاران ارائه تجزیه و تحلیل ترمواکونومیک و مقایسه یک چرخه قدرت CO_2 و چرخه ارگانیک را برای یک چرخه مورد بررسی نشان داد و نتایج نشان داد که برای این منبع زمین گرمایی دما پایین سیال ارگانیک دارای توان قابل قبولی می‌باشد [۴]. در کارهای ملکاک [۵] و والدیمارسون [۶] مبالغه کن گرمایی زمین گرمایی با چندین لوله U شکل برای این معرفی شد. شینیدر و همکاران [۷] منابع تجدید پذیر از نقطه نظر اقتصادی و فناوری را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. اخیراً کیوجاوا و همکاران [۸] پیشنهاد یک مبالغه کن گرمایی هم محور که آب به عمق زمین تزریق شود و انرژی زمین گرمایی در این نقاط حاصل گردد را دادند. ادلینا [۹] به روش مبالغه کن گرمایی هم محور برای استفاده از چاههای نفت متروکه در تنگراس که عمقی بیش از 3 Km دارند، با توجه به اینکه شار گرمایی به صورت خطی با عمق زمین متغیر بود و به سیال انتقال می‌یافتد، توانست با ایزو بوتان 2 الی 3 مگاوات برق تولید کند.

در این مقاله با توجه به پیشنهادات ارائه شده، مبالغه کن گرمایی هم محور به عنوان مولد بخار انتخاب و نیروگاه زمین گرمایی که با چرخه رانکین به تولید برق می‌پردازد طراحی شد. از نوآوری‌های این کار می‌توان به استفاده از الگوریتم ژنتیک برای افزایش راندمان گرمایی و کاهش افت فشار، بررسی هزینه‌های لوله گذاری و محاسبه‌ی عمق چاه مورد نیاز برای تولید بخار اشاره نمود.

۲- مدل سازی

داده‌های زمین گرمایی با توجه به مرجع [۹] استخراج شده‌اند. یکی از روش‌های استفاده از انرژی موجود در منابع زمین گرمایی کاربرد مبالغه کن گرمایی هم محور نشان داده شده

۳- تحلیل اقتصادی

در این قسمت با توجه به هزینه سرمایه‌گذاری (TCI) که شامل مجموع هزینه‌های ثابت سرمایه‌گذاری (FCI)، هزینه‌های راهاندازی (SUC)، هزینه کارکرد سیستم (WC)، هزینه کسب مجوز و هزینه بخش تحقیق و توسعه (LRD) و هزینه ناشی از کمبود بودجه تخمین زده شده در طول ساخت و ساز (AFUDC) می‌باشد، به صورت زیر محاسبه می‌شود [۱۱]:

$$\text{TCI} = \text{FCI} + \text{SUC} + \text{WC} + \text{LRD} + \text{AFUDC} \quad (13)$$

همچنین می‌توان فرمول زیر را برای محاسبه خرید لوله‌ها بیان نمود [۱۱]:

$$Z_{\text{pipe}} = \text{PEC}_w \left(\frac{X_y}{X_w} \right)^{\alpha} \quad (14)$$

با این رابطه می‌توان هزینه خرید لوله‌ها (Z_{pipe}) را برای یک ظرفیت و یا اندازه دلخواه (X_y) با داشتن هزینه خرید تجهیزات (PEC_w) که در مرجع [۱۱] برای یک قطر مشخص (X_w) بیان شده است به دست آورد. در این حالت برای لوله‌ها ارزش α برابر 0.95 در نظر گرفته شده است [۱۱]. با دخیل کردن CRF هزینه‌ها در طول عمر n و ضریب بهره i یکسان می‌شوند:

$$\text{CRF} = \frac{i(1+i)^n}{(1+i)^n - 1} \quad (15)$$

با داشتن هزینه خرید تجهیزات (Z_k) و با هزینه‌های داخلی سایت (ONS) می‌توان هزینه سرمایه‌گذاری کلی (TCI) را برآورد نمود.

۴- بهینه سازی

در این مقاله از الگوریتم ژنتیک برای بهینه‌سازی چرخه مورد نظر استفاده شده است. توابع هدف در حالت بهینه‌سازی تک هدفی افت فشار بر واحد طول و راندمان گرمایی که در رابطه (۱۲) بیان شده است، می‌باشد. برای بهینه‌سازی دو هدفی توابع راندمان گرمایی و هزینه نیروگاه (C_s) بر حسب دلار بر ثانیه انتخاب شده است.

۵- متغیرهای تصمیم گیری

این متغیرها هر یک به طور معمول باید در محدوده‌ی معقولی قرار داشته باشند این محدوده‌ها در برای قطر خارجی $0.25 - 0.5$ متر، قطر داخلی مبدل $0.1 - 0.25$ متر، فشار بخار اصلی $1 - 10$ و فشار چگالنده $0.004 - 0.01$ بار و سرعت آب داخل لوله $0.94 - 2.5$ متر بر ثانیه در نظر گرفته شده است. می‌توان برای توضیحات بیشتر در ارتباط با الگوریتم ژنتیک و نحوه کار آن به مرجع [۱۲] مراجعه کرد.

با مشخص شدن عمق حفاری به کمک دو معادله (۳) و (۱۰) و در نهایت با مشخص بودن ΔT گرمای منتقل شده از لوله داخلی به لوله خارجی برابر:

$$\dot{Q}_{5,1} = 2\pi r_i U \Delta T \quad (8)$$

در نتیجه کل انتقال گرما منتقل شده با توجه به دمای خروجی بخار مورد نظر از رابطه زیر تعیین می‌شود:

$$\dot{Q}_{\text{total}} = \dot{m}(h_s - h_4) \quad (9)$$

آنالیپی بخار در دمای مشخص می‌باشد که طراحی برای آن صورت می‌پذیرد در حالت طراحی برابر 260°C در نظر گرفته شده است. با در نظر گرفتن اتفاقات صفر بین مبدل و محیط می‌توان جمع روابط (۳) و (۸) را با رابطه (۹) برابر قرار داد و ارتفاع مورد نیاز برای تولید بخار با دمای مشخص را محاسبه نمود:

$$\dot{Q}_{\text{total}} = \dot{Q}_{4,5} + \dot{Q}_{5,1} \quad (10)$$

در نتیجه انتقال گرما از لوله داخلی به لوله خارجی باعث کاهش عمق چاه (X) می‌شود (شکل ۱)، ولی از طرفی این انتقال گرما دما سیال خروجی از مبدل هم محور را کاهش می‌دهد. زمانی که بخار فرآگرم وارد توربین شود و در این حالت کیفیت بخار خروجی به عنوان یکی از قیود بهینه‌سازی مطرح می‌گردد که نباید در نقطه‌ی ۲ کمتر از 880°C باشد. زمانی که بخار مرتبط وارد توربین شود با اقتباس از قانون بومن برای محاسبه افت عملکرد یک توربین مرتبط [۹]:

$$\eta_{Tw} = \eta_T \left[\frac{X_1 + X_2}{2} \right] \quad (11)$$

که راندمان η_{Tw} اینترپولیک توربین مرتبط می‌باشد، هنگامی که قانون بومن در محاسبات وارد می‌شود، می‌توان به محاسبه ای کار توربین پرداخت. در هر دو حالت راندمان اینترپولیک توربین (η_T) برابر 85% [۹] در نظر گرفته شده است. h_g آنالیپی بخار اشباع در فشار چگالنده (p_{con}) که برابر 0.68 بار، در نظر گرفته شده است، می‌باشد.

در حالت طراحی P_1 برابر $1/5$ بار در نظر گرفته شده است. نهایتاً راندمان گرمایی نیروگاه به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\eta_{th} = \frac{\dot{W}_T - \dot{W}_p}{\dot{Q}_{\text{total}}} \quad (12)$$

مدل‌سازی با نرم افزار MATLAB صورت پذیرفته است. همچنین استقلال از شبکه نشان داد که با افزایش تعداد المان از 701 به 23340 ، طول لوله تنها 28 سانتی متر تغییر یافت. برای چگونگی روش حل نیز می‌توان به مرجع [۹] مراجعه نمود.

۵- نتایج

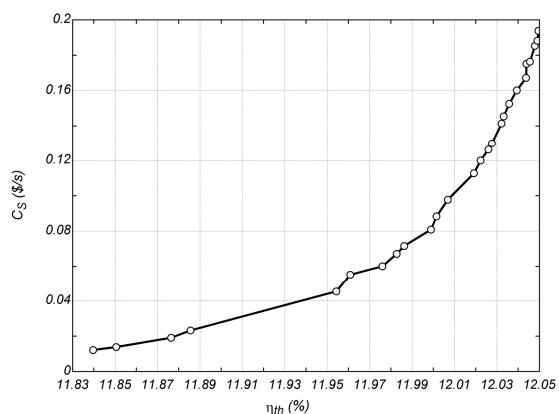
نتایج حاصل از طراحی چرخه با پارامترها دارای عمق چاه 539.2 متر، راندمان گرمایی 7.67 ٪، هزینه‌ی نیروگاه برابر 0.0672 $\$/s$ ، توان خالص 7.279 مگاوات، افت فشار 0.117 متر بر ثانیه، و کیفیت بخار خروجی از مبدل برابر 0.912 می‌باشد.

با توجه به بهینه‌سازی تک هدفی با تابع هدف کاهش افت فشار بر واحد طول نتایج در جدول ۱ نشان داده شده است. با توجه به مرجع [۱۰] و فرض ثابت بودن ضریب اصطکاک و خواص سیال در لوله داخلی و خارجی r_{opt} برابر 0.653 محاسبه شد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این بهینه‌سازی با متغیر بودن دما و فشار در طول حل مسئله و نیز متفاوت بودن ضریب اصطکاک در لوله داخلی و خارجی r_{opt} برابر 0.6759 محاسبه شده است.

جدول ۱- نتایج بهینه‌سازی بر حسب افت فشار بر واحد طول

ارزش	پارامتر
0.353543	نسبت قطر داخلی به خارجی
0.09601	افت فشار ($barm^{-1}$)
126.89	دماهی ورودی به توربین ($^{\circ}C$)
1	کیفیت بخار خروجی از مبدل
0.8809	کیفیت بخار خروجی از توربین
10.160	توان توربین (MW)
99.44	توان خالص چرخه (MW)
1572	عمق چاه (m)
21.67	راندمان گرمایی (%)
0.3766	هزینه‌ی نیروگاه ($\$/s^{-1}$)

هدف از این بهینه‌سازی شناسایی r_{opt} برای افزایش راندمان گرمایی می‌باشد. الگوریتم ژنتیک پارامترهای طراحی دیگر از قبیل فشار بخار اصلی، سرعت آب در لوله خارجی و فشار چگالنده را تغییر داده تا راندمان گرمایی به گونه‌ای افزایش یابد که هزینه‌ها کمینه گردد. در این حالت می‌توان منحنی پرتو به وجود آمده از این بهینه‌سازی را در شکل ۲ نشان داده نمود. همچنین نتایج حاصل از بهترین نقطه منحنی در جدول ۳ بیان شده‌اند. در بهینه‌سازی دو هدفی با همان توابع ولی این بار با قید r_{opt} برای افزایش راندمان گرمایی منحنی پرتو شکل ۳ حاصل می‌گردد.

شکل ۲- منحنی پرتو با قید r_{opt} برای کمترین افت فشار

همچنین نتایج حاصل از بهترین نقطه منحنی در جدول ۴ نشان داده شده است. مشاهده می‌شود با افزایش 59.58% هزینه‌ها، توان خروجی و راندمان گرمایی به ترتیب به 74.53% ، 44% نسبت به بهینه‌سازی دو هدفی، با قید افت فشار افزایش یافته است.

در این حالت با افزایش کیفیت بخار و کاهش توان پمپ به ترتیب توان توربین افزایش یافته و در نهایت با توجه به مجموعه عوامل ذکر شده راندمان گرمایی به 10.4% افزایش داشته است. افزایش عمق چاه نیز هزینه‌ها را به شدت افزایش داده است. با توجه به اینکه افت فشار بر واحد طول بیشتر تحت تأثیر پارامتر r می‌باشد در نتیجه الگوریتم ژنتیک به گونه‌ای قطر داخلی و خارجی را تعیین کرده است که افت به حداقل ممکن بررسد ولی از طرفی با توجه به ثابت بودن h در طراحی به الاجبار عمق افزایش یافته است که با این تفاسیر هزینه‌ها به 47.85% نسبت به حالت طراحی افزایش را نشان می‌دهد. برای محاسبه r بهینه برای افزایش راندمان گرمایی با تابع هدف راندمان گرمایی نتایج حاصل در جدول ۲ نشان داده شده است.

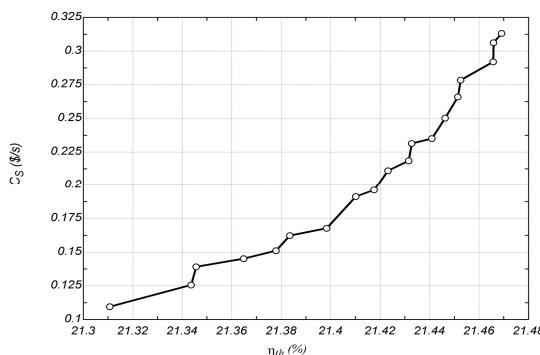
محاسبه شده برای بیشترین راندمان گرمایی نتایج بهتری از نظر کاهش قیمت و افزایش راندمان گرمایی را در پی داشت. همچنین با مقایسه‌ی پارامترهای طراحی، مشاهده شد که نفخ دو پارامتر فشار بخار اصلی و سرعت سیال در قطر خارجی تأثیر بسزایی در افزایش راندمان و کاهش هزینه‌ها دارد.

مراجع

- [1] Astolfi M., Romano M.C., Bombarda P., and Macchi E., "Binary ORC (organic Rankine cycles) power plants for the exploitation of medium-low temperature geothermal sources - Part A: Thermodynamic optimization", Energy J., pp. 1-12, 2013.
- [2] El-Emam R.S., and Dincer I., "Exergy and exergoeconomic analyses and optimization of geothermal organic Rankine cycle", Applied Thermal Engineering J., vol. 59, pp. 435-444, 2013.
- [3] Yari M., "Exergetic analysis of various types of geothermal power plants", Renewable Energy J., vol. 35, pp. 112-121, 2010.
- [4] Li M., and Wang J., "Thermo-economic analysis and comparison of a CO₂ transcritical power cycle and an organic Rankine cycle", Geothermics J., vol. 50, pp. 101-111, 2014.
- [5] Mlcak HA., "Kalina cycle concepts for low temperature geothermal", Geothermal Resources Council Transactions, vol. 26, pp. 707-13, 2002.
- [6] Valdimarsson P., and Eliasson L., "Factors influencing the economics of the Kalina power cycle and situations of superior performance", Proceedings of International Geothermal conference, Reykjavik, pp. 31-9, 2003.
- [7] Schneider DRM., Duic N., and Bogdan Z., "Mapping the potential for decentralized energy generation based on renewable energy source in the Republic of Croatia", Energy J., vol. 32, No. 19 pp. 1731-44, 2007.
- [8] Kujawa T., Nowak W., and Stachel AA., "Utilization of existing deep geological wells for acquisitions of geothermal energy", Energy J., vol. 31, No. 5, pp. 650-64, 2006.
- [9] Davis A.P., and Michaelides E.E., "Geothermal power production from abandoned oil wells", Energy J., vol. 34, pp. 866-872, 2009.
- [10] Bejan A., Convection heat transfer, third edition, Durham, NC., Wiley, 2004.
- [11] Bejan A., Tsatsaronis G., and Moran M., "Thermal design and optimization", New York, Wiley, 1996.
- [12] Goldberg D., and Genetic E., "Algorithms in search, optimization and machine learning. Reading", MA: Addison-Wesley, 1989.

جدول ۳ - نتایج بهینه‌سازی دو هدفی با قید r_{opt} برای کمترین افت فشار

پارامتر	ارزش
نسبت قطر داخلی به خارجی (barm ⁻¹)	۰.۶۷۵۹۰۵
افت فشار (bar)	۰.۰۰۱۶۸۶
دماهی ورودی به توربین (°C)	۱۷۹,۷۹
کیفیت بخار خروجی از مبدل	۰,۹۰۵۳۹
کیفیت بخار خروجی از توربین	۰,۷۹۲۱۸
توان توربین (MW)	۱۳,۷۸
توان خالص چرخه (MW)	۱۳,۷۶
عمق چاه (m)	۷۹۱,۴
راندمان گرمایی (%)	۱۲,۰۰
هزینه‌ی نیروگاه (\$s ⁻¹)	۰,۰۸۸۳

شکل ۳ - منحنی پرتو با قید r_{opt} برای بیشترین راندمان گرمایی

جدول ۴ - نتایج بهینه سازی دو هدفی با قید r_{opt} برای بیشترین راندمان گرمایی

پارامتر	ارزش
نسبت قطر داخلی به خارجی (barm ⁻¹)	۰,۳۵۳۵۴۳
افت فشار (bar)	۰,۰۴۰۷۵۶
دماهی ورودی به توربین (°C)	۱۲۱,۷۸
کیفیت بخار خروجی از مبدل	۱
کیفیت بخار خروجی از توربین	۰,۸۸۰۰۲
توان توربین (MW)	۵۵,۴۱
توان خالص چرخه (MW)	۵۴,۱۵
عمق چاه (m)	۱۲۱۹,۷
راندمان گرمایی (%)	۲۱,۴۳
هزینه‌ی نیروگاه (\$s ⁻¹)	۰,۲۱۸۵

۶- نتیجه گیری

نتایج نشان دادند که با توجه به توابع مختلف r_{opt} متفاوتی برای چرخه شناسایی می‌شود. r_{opt} برای کمترین تلفات افت فشار برابر ۰,۶۷۵ و برای بیشترین راندمان گرمایی ۰,۳۵۳ شناسایی شد. در بهینه سازی‌های دو هدفی، بهینه سازی با r_{opt}